

Voorzitter: J. Visser (GL)

Namens de raad: F. Folkerts (GL), R. Pestman (PvdA), A. Poelstra (D66), W. Pechler (PvdD), M. Sloot (Stadspartij), D. Brandenburg (SP), R. Heiner (VVD), T. Wuestman (S&S), A. Matz (CU), E. Armut (CDA), L. van der Laan (PvhN), K. Blauw (PVV)

Namens het college: K. de Wrede (wethouder)

Namens de griffie: W. Bierman

Agenda Landelijk Gebied

00:16:32

Voorzitter: Goedenavond beste mensen, van harte welkom bij deze sessie agenda landelijk gebied. We hebben tot half acht. Er heeft zich één inspreker gemeld. Daarna werken we in twee rondes. We beginnen met een inspreker. Dat is mevrouw Ingrid Schenk. Komt u naar voren en vertel uw verhaal. U heeft 3 minuten.

00:17:18

Mevrouw Schenk: Dat was ook zo. Ik wil het graag hebben over een klimaatbestendige Hondsrug en de ecologische verbindingzones. Al vele jaren maak ik me heftig zorgen over de verdroging op de Hondsrug. De afgelopen jaren is dat door de hete en droge zomers toegenomen. Ik spreek mijn verontrusting daarover uit. Mede namens de stichting landelijk gebied Haren, SLGH. Zoals bekend, richten we ons op de bescherming en versterking van het landelijk gebied. We hebben zo'n 300 ondersteuners. Al jaren hebben we de gemeente Groningen om een integrale kaderstellende visie voor het landelijk gebied Haren gevraagd. Plotsklaps bleek er de agenda landelijk gebied te zijn. Bij de totstandkoming zijn alleen vier grote stakeholders betrokken. Jammer dat SLGH en de burger daar niet bij horen. Ondanks alle input die SLGH over het landelijk gebied heeft geleverd. Denk aan de nota kracht van contrast voor de Omgevingsvisie. En onze inspanning om het tussengebied tussen Helpman en Haren open te houden voor de Noordelijke ecologische verbindingzone tussen Roegwold en de Onlanden. Deze noordelijke zone is een van de drie geplande verbindingzones. Waarvan alleen de zuidelijke gerealiseerd is. Het is onnavolgbaar dat in de agenda deze ecologische verbindingzones, dwars over de Hondsrug, niet worden genoemd. Dat vind ik een omissie. In het landschapsontwikkelingsplan, het LOB, van 2005 staan ze genoemd. Ze wachten nog steeds op uitwerking.

00:19:03

Mevrouw Schenk: In de agenda landelijk gebied wordt een aantal keer de klimaatsverandering genoemd. In een van de hoofdstukken is te lezen dat water en bodem de basis vormen als onderleggers voor ruimtelijke keuzes. Als een van de acties voor de laagveengebieden wordt genoemd: inzetten op sponswerking en veenoxidatie voorkomen. Daarentegen staat er bij de acties niets over het tegengaan van de verdroging van de Hondsrug. Toch is dat zeker al tien jaar bekend als een ernstig klimaatprobleem. Reden voor mij om dat hier, ook namens SLGH, aan te kaarten. Onze verontrusting over de verdroging is toegenomen door de hete en droge zomers van afgelopen jaren. Het is schrikbarend om te zien dat de Laan en andere bomen in het landelijk gebied in een zielig bladerdak staan te verpieteren.

00:20:02

Voorzitter: U heeft nog 30 seconden, mevrouw Schenk.

00:20:05

Mevrouw Schenk: Sorry?

00:20:05

Voorzitter: U heeft nog 30 seconden. Dus ik raad u aan om ongeveer tot een afronding te komen.

00:20:11

Mevrouw Schenk: Ik versta er helemaal niets van.

00:20:12

Voorzitter: Sorry. U heeft nog 30 seconden. Dus ik raad u aan om tot een afronding van uw inspraak te komen.

00:20:22

Mevrouw Schenk: Dan zal ik het heel snel zeggen. Die staan te verpieteren. Ik woon op de Hondsrug. Mijn tuin moet ik anders gaan inrichten. Gezonde volwassen beuken leggen als eerste het loodje. Veentjes en waterstroompjes staan droog. En het waterprobleem wordt verergerd, doordat er steeds meer water nodig is voor waterwinning en boerenland. Water op de Hondsrug moet twee niveaus krijgen. Het diepere grondwater en het hogere water op het keileem. Om de natuur in leven te houden, is het essentieel dat op beide niveaus het water goed wordt vastgehouden. Dit zou een beleidspeerpunt in de agenda moeten zijn. Net als het tegengaan van veel oxidatie.

00:21:04

Voorzitter: Mevrouw Schenk, u bent ruim door uw tijd heen. Mag ik u hier stoppen? U had net een conclusie en de rest van uw verhaal moet ik helaas laten voor wat het is. Dank u wel. Zijn er vragen van raadsleden aan mevrouw Schenk? Mijnheer Van der Laan.

00:21:21

De heer Van der Laan: Dank voor het inspreken, mevrouw Schenk. Kunt u toch nog een mogelijke oplossingsrichting geven?

00:21:46

Voorzitter: Een antwoord geven op zijn vraag. Ga uw gang. Graag bij de microfoon.

00:21:55

Mevrouw Schenk: In de tekst heb ik aangegeven dat het belangrijk is om een aantal acties op te pakken. Anders had ik mijn tekst voorgelezen. Schotjes plaatsen in de afwatering, op de flanken van de Hondsrug. Dat zou een mogelijkheid zijn. Laanbomen tijdens een hitteperiode 's nachts bewateren. De stammen van de beuken inpakken. Watersystemen en een waterberging aanleggen. Het is ongelooflijk belangrijk dat het effect onderzocht wordt. Is dat een antwoord op uw vraag?

00:22:32

Voorzitter: Mevrouw Poelstra, D66. U heeft ook een vraag.

00:22:36

Mevrouw Poelstra: Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag aan mevrouw Schenk. Dank voor de input. We ontvangen de tekst graag nog via e-mail. Misschien hebben we die al via de griffie. In principe is het water en bodem sturend. Dat is vanuit het Rijk opgelegd. In hoeverre ziet u dat voldoende terugkomen?

00:22:57

Mevrouw Schenk: Sorry?

00:22:57

Mevrouw Poelstra: Het Rijk heeft de opdracht opgelegd.

00:22:57

Mevrouw Schenk: Wat is de akoestiek hier slecht.

00:22:57

Voorzitter: Mevrouw Poelstra, mag ik u vragen om dichter bij de microfoon te spreken en wat gearticuleerder? Het is voor een deel van de vergadering niet te volgen. Kunt u uw vraag herhalen?

00:23:21

Mevrouw Poelstra: Het Rijk heeft de provincie opgelegd om water en bodem sturend te gaan werken. Komt dat voldoende terug? U heeft specifieke vragen over de waterberging. Er wordt uitgebreid gesproken met de Waterschappen.

00:23:41

Mevrouw Schenk: Het valt me op dat het heel erg gericht is op de natte gebieden. En het is niet op de Hondsrug gericht. Ik heb dat nergens kunnen vinden. Ik ben er doorheen geworsteld, maar ik heb dat niet gezien.

00:24:03

Voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage, mevrouw Schenk. Dan gaan we nu over naar de bespreking tussen de raadsleden. Zoals bekend in twee rondes. De eerste ronde is politieke vragen aan het college. Die zijn van belang voor het vervolg van uw eigen standpunten. Dat gaat zonder interrupties. Daarna gaat u met elkaar in gesprek. Dat wordt afgerond met een beantwoording of reflectie van het college. Wie mag ik vragen voor de eerste ronde? Mevrouw Sloot. Verder nog iemand? Mevrouw Poelstra. Verder niemand? Sorry, die ook nog. Het worden er steeds meer. Dan weet ik wel hoe het gaat. Mevrouw Sloot, als eerste.

00:24:45

Mevrouw Sloot: Voorzitter, dank u wel. Wij vinden het jammer dat wij geen beeldvormende sessie over dit document hebben gekregen. Daarom heb ik een heleboel vragen. Ik ga gelijk van start. Waarom verschilt het huidige document zo sterk van het eerste concept? Dat werd aan de boeren voorgelegd tijdens het eerste gesprek in de zomer. Waarna het LTO namens hen feedback heeft gegeven. De beloofde uitnodiging aan de boeren voor oktober 2023 is niet verstuurd of niet aangekomen. Hoe kan het college dan van mening zijn dat zij voldoende gelegenheid hebben gehad om mee te denken? Vooral gezien het feit dat het uiteindelijke stuk zo sterk afwijkt van wat zij oorspronkelijk hebben gezien en waarop zij gereageerd hebben. Waarom werden de boeren niet uitgenodigd toen de agenda aan de media werd gepresenteerd? Hoe kan er sprake zijn van een inclusief proces als er een belangrijke belanghebbende groep niet betrokken is bij dergelijke

presentaties? Waarom is de Stichting Landelijk Gebied niet betrokken? En hoe reflecteert de wethouder op hun inbreng van vanavond? Wij vragen ons af wat de relatie is tussen de eiwittransitie en dit specifieke gebied, gezien de beperkingen van de bodem voor diverse gewassen en de onmogelijkheid van akkerbouw. Alles buiten de dorpskern valt onder verantwoordelijkheid van de provincie. Hoe verhoudt zich deze agenda tot het voorgestelde plan? Is er al een reactie van de provincie? Niet zozeer op de agenda zelf en de stappen, maar ook op de mogelijke gevolgen voor de GES. Is het college ervan overtuigd dat het gebied meer functies heeft dan alleen die met betrekking tot de weidevogels?

00:26:28

Mevrouw Sloot: En dat deze andere functies serieus moeten worden overwogen bij het opstellen van een dergelijk plan. Heeft zij dit met de boeren besproken? Hoe wordt er gedacht over en gewerkt aan behoud van cultuurhistorische waarden? In Haren bijvoorbeeld klooster Yesse, Huis Hemmen. Kan de Hortus haren beter benut worden in dit geheel van biodiversiteitsmaatregelen? Dan de toekomst. Wat gebeurt er met het tussengebied als een van deze burens stopt? Zou dit niet moeten worden meegenomen? Dat zijn reële situaties voor de komende jaren. Kan er nagedacht worden hoe het land van stoppende boeren op een gebiedswaardige manier ingezet kan worden? Iets waar bijvoorbeeld bewoners van de Oosterweg iets aan hebben. En dat past in het beleid dat uit deze agenda spreekt. Dat waren ze, voor nu. Ik heb de vragen ook aan uw medewerker gemaïld.

00:27:26

Voorzitter: U heeft inmiddels 2,5 minuut van uw 4 minuten opgesoupeerd in deze eerste ronde. Mevrouw Blauw.

00:27:38

Mevrouw Blauw: Dank u, voorzitter. Ik kom in de bijlage agenda landelijk gebied overal de term toekomstbestendig tegen. Een toekomstbestendig beleid houdt in dat er rekening wordt gehouden met veranderde omstandigheden en ontwikkelingen in de samenleving. Zodat het beleid relevant en effectief blijft op de lange termijn. Bestuurlijke flexibiliteit is hierbij essentieel, omdat het de mogelijkheid biedt om snel in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en veranderingen in de omgeving. Bestuurlijke flexibiliteit staat op gespannen voet met politieke voorkeuren die zijn vastgesteld in het Coalitieakkoord. Is het college of een toekomstig college in staat om de bestuurlijke flexibiliteit op te brengen die nodig is om adequaat te kunnen reageren op deze veranderende omstandigheden en ontwikkelingen in de samenleving?

00:28:28

Voorzitter: Of de wethouder dat met u eens is? Helder. Wie zag ik nog meer? Mevrouw Poelstra, D66.

00:28:42

Mevrouw Poelstra: Dank u wel, voorzitter. Wat ons betreft is het belangrijk dat er perspectief geboden wordt voor met name de agrariërs in dit gebied, de huidige en de toekomstige. Kan het college aangeven dat de gesprekken ook blijven? In navolging van de vragen van de Stadspartij 100% voor Groningen. Waarom is er helemaal aan het begin gesproken en daarna niet weer? Kunnen we die gesprekken continueren? Want het is een grote opgave voor de agrariërs. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we die gesprekken aan blijven gaan?

00:29:18

Voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Matz.

00:29:19

Mevrouw Matz: In aansluiting daarop. Het stuk heeft het over de groeiende onzekerheid voor agrariërs. Dit levert dit sociaaleconomische en ruimtelijke vraagstukken op. Ziet de wethouder ook een rol weggelegd voor de gemeente met het oog op de psychische impact die dit heeft op individuen en de maatschappelijke impact op de gemeenschap?

00:29:44

Voorzitter: Mevrouw Folkerts.

00:29:47

Mevrouw Folkerts: Heel kort. Mijn vraag gaat ook over met wie je wanneer praat. Er staat in het stuk dat er 129 agrarische bedrijven zijn. Waarvan 42 akkerbouwbedrijven. Dus zo onmogelijk is dat blijkbaar niet. Dat is een overzichtelijke groep. En wat dat betreft vind ik het wel jammer dat er niet al met individuele boeren is gesproken. Dat is wel nodig in deze fase. Er is alleen met de LTO gesproken en niet met belangenorganisaties van niet-reguliere landbouw. Terwijl dat nou juist de sector is waar je een voorbeeld aan wilt nemen en mee verder wilt. Lopen die gesprekken al? Wanneer gaan die gesprekken plaatsvinden? Waarom hebben we dat niet teruggezien in dit stuk?

00:30:40

Voorzitter: Dank u wel. Sorry, mijnheer Heiner, VVD.

00:30:47

De heer Heiner: Dank, voorzitter. Wij vragen ons af wat we hier als gemeente over te zeggen hebben. Is dat niet aan de provincie of het Rijk? Ik ben benieuwd hoe de wethouder daarnaar kijkt. Welke eisen kunnen we stellen als gemeente?

00:31:04

Voorzitter: Iemand vergeten of valt dat mee? Nee, verder niemand vergeten. Dan is het woord aan de wethouder.

00:31:13

Mevrouw De Wrede: Dank u wel, voorzitter. Al voldoende vragen om een uur over te praten. Dat is natuurlijk niet de bedoeling, want u wilt nog met elkaar in gesprek. Ik loop het rijtje af. Dan begin ik met de Stadspartij. Is dit concept heel anders dan dat wat in eerste instantie voorgelegd is aan de boeren? Het is niet heel anders. Het verschilt wel, want wij hebben een participatieproces gevolgd. Niet alleen met de boeren, maar ook met de natuurorganisaties, de Waterschappen en met de provincie. Die hebben allemaal hun input gehad. En die hebben wij verwerkt in dit document. Dit document is inderdaad veranderd. U zegt dat de boeren niet uitgenodigd waren bij de persconferentie. We hebben de persconferentie bij een boer op het erf gehouden. Bij Berend Steenberg in Onnen. Dit is ook een opmerking naar mevrouw Folkerts van GroenLinks. "Er is alleen gesproken met LTO." Dat is niet waar, maar dat hebben wij niet vermeld in deze agenda landelijk gebied. U moet deze agenda landelijk gebied zien als een kaderdocument. Een eerste uitwerking van ons Coalitieakkoord. Waarin we toe willen werken naar een kringlooplandbouw. Dit is een opsomming van speerpunten en zaken die op dit moment al in dat landelijk

gebied lopen. En ook in het kader van de eiwittransitie praten wij geregeld met boeren. Ook met andere boeren dan de boeren van LTO. Ook die spreken we geregeld. Bijvoorbeeld in de bestuurlijke gesprekken die ik als wethouder landelijk gebied heb met LTO.

00:33:09

Mevrouw De Wrede: En daar praten wij ook mee via de gebiedsprocessen die op dit moment plaatsvinden binnen de transitie landelijk gebied. Waarom was Stichtelijk Landelijk Gebied Haren niet betrokken en de inwoners? Dit is een kaderdocument. Een eerste schets wat het college in het landelijk gebied ziet. Wat zijn de dingen die op ons afkomen? Waar willen wij de komende tijd aan werken? De concrete participatietrajecten met inwoners gaan nog komen op het moment dat dingen concreter worden uitgevoerd. Bijvoorbeeld de GES.

00:33:55

Voorzitter: Een tussenvraag van mevrouw Sloot.

00:34:00

Mevrouw Sloot: Voorzitter, dank u wel. Ook bedankt voor de beantwoording tot nu toe. Het is een kaderdocument. Het is een uitvoering van het Coalitieakkoord. U heeft de boeren alleen in de zomer van 2023 gesproken en niet meer in oktober. Dan zou het toch logisch zijn om al die stakeholders daarbij te betrekken, voordat u in detailniveau mensen gaat vragen wat ze ervan vinden?

00:34:48

Voorzitter: Helder. De wethouder.

00:34:49

Mevrouw De Wrede: Zoals u waarschijnlijk weet, deden wij als college van de gemeente Groningen niet aan beleid voor het landelijk gebied. Dat was iets dat wij nog moesten uitwerken. En dit is een eerste schets daarvan. En de boeren hebben wij een paar maanden geleden nog gesproken. Daar lopen verschillende trajecten langs elkaar. U vroeg iets over de regels van de provincie. De provincie regelt niet alles in het landelijk gebied. Wij hebben zelf een bestemmingsplan buitengebied. Voor Haren geldt bijvoorbeeld een bestemmingsplan buitengebied nog. Wij kunnen als gemeente wel degelijk regels opstellen over de omgeving. Die te maken hebben met de ruimtelijke ordening. De provincie gaat niet over alles wat daarmee te maken heeft. Denkt u bijvoorbeeld maar aan de discussie die we laatst hebben gehad over de geitenhouderij. Daarin speelt de gemeente een bepaalde rol. Mevrouw Blauw van de PVV. Ik vond uw vraag een beetje ingewikkeld. U zei: er komt veel op ons af. Er is sprake van klimaatadaptatie. Kan dit college de bestuurlijke flexibiliteit opbrengen om met al die uitdagingen om te gaan? Dit document is één van de manieren waarop wij daarmee denken ermee om te gaan. Hierin leggen wij een aantal dingen vast. En aantal uitdagingen en de eerste uitwerkingen van zaken waarmee wij aan de slag moeten gaan. Wij zijn heel actief in dat landelijk gebied. Mevrouw Poelstra van D66. U had het over het economisch perspectief voor boeren. Ik ben blij dat u daarnaar vraagt. Dat onderwerp krijgt mijns inziens veel te weinig aandacht in de discussie. Die wordt vooral gedomineerd door doelen die moeten worden behaald en zaken die niet goed gaan.

00:37:15

Mevrouw De Wrede: Recht overeind blijft staan dat in dat buitengebied ondernemers zitten die vaak heel graag anders willen, maar die wel aan het eind van de maand de hypotheek moeten betalen. Dat economisch perspectief van de boeren, nemen wij overal in mee. En waar onzes inziens die hele transitie die plaats moet vinden, een beetje op blijft haken. Er wordt te veel wordt gedacht in doelen die behaald moeten worden. En te weinig in het hoe en wat daar allemaal voor moet gebeuren.

00:37:55

Mevrouw De Wrede: Die discussie voeren wij bij de transitie landelijk gebied. Bij die gebiedsprocessen. En dat doen en we ook bij Groeningen, waar we bij zijn aangesloten. Waar geregeld het gesprek over dit soort onderwerpen wordt gevoerd. Ook hoe we daarbij de discussie in de goede richting kunnen sturen. En ook oplossingen kunnen vinden en aanbieden aan de boeren. En daarnaast zijn we bezig met een uitvoeringsagenda van de landbouw. Dat is een van de trajecten die onder dit kaderdocument hangen. Daarmee willen wij naar alle boeren toe stappen. Zoals we dat bijvoorbeeld ook vaak doen met ondernemers in de stad. "Hoe gaat het?" "Kunnen we iets voor jullie doen?" Groningen werkt slim, werkt nauw samen met de ondernemers. Dat willen we ook gaan doen met onze agrariërs. Iets wat nog niet is gebeurd, maar wat wij wel gaan doen. En dan zal het gesprek ook gaan over hoe het met hen gaat. "Welke kansen zien jullie?" "Kunnen wij iets voor jullie doen?" "Kunnen we meehelpen met het aanvragen van subsidies?" Mensen aan elkaar koppelen. Dat is een van de grote doelstellingen van dit document. Of een van de uitwerkingen. Dat komt dan in de toekomstagenda landbouw. Uw collega van de ChristenUnie vroeg onder andere naar de psychische impact van de boeren. Dat hebben wij nu niet in kaart gebracht, maar dat is iets dat we meenemen. We weten allemaal dat het daar niet goed mee gaat. Dat heeft heel veel oorzaken.

00:39:37

Mevrouw De Wrede: Een van die oorzaken is dat boeren geconfronteerd worden met heel veel regels waar ze aan moeten voldoen. Wat niet heel makkelijk is. Mevrouw Folkerts zei dat we met LTO hebben gesproken, maar niet met de individuele boeren. Die spreken we wel. Ook in andere overleggen met LTO. Als gemeente hebben we al jarenlang een bestuurlijk overleg met LTO. En in het kader van de voedsel- en eiwittransitie hebben we verschillende zaken al in gang gebracht. Er worden heel veel gesprekken gevoerd met de actoren op het gebied van voedsel. Dus die spreken wij wel. Dat ziet u niet in dit stuk. Dat komt straks verder aan bod.

00:40:32

Voorzitter: Mevrouw Folkerts, nog even.

00:40:32

Voorzitter: Even ter verduidelijking. Het ging mij niet zozeer over de individuele boeren naast de LTO. Ik snap dat dat op een later moment komt. Vooral de LTO naast andere boerenbelangenverenigingen. LTO is vooral van de agrobusiness en niet per se voor het belang van de boer zelf. En er zijn wel belangenorganisatie Groen boeren, Caring Farmers, die dat belang van de individuele boer meer voor ogen hebben. Dus dat lijken me wel partners om er nu bij te halen.

00:41:06

Mevrouw De Wrede: Daar heeft u gelijk in. Voor zover we ze nog niet allemaal

hebben gesproken, dan gaan we dat zeker doen. Land van ons, een zusterorganisatie van Stichting Landelijk Gebied Haren is ook een partner. En zo hebben we er verschillende. Ook Prosumer organisaties die echt een bijdrage kunnen leveren aan deze transitie. Waar we dus ook zeker mee in gesprek gaan. Mijnheer Heiner van de VVD die vroeg: hebben wij iets te zeggen als gemeente? Ik ging daar net al op in. Er zijn regels op het gebied van de ruimtelijke ordening, waar wij als gemeente wel degelijk iets over te zeggen hebben. We zijn nu ook bezig met het verankeren van de mogelijkheden van voedseltuinen en voedselbossen. Wij kunnen als gemeente partijen bij elkaar kunnen brengen en ketensamenwerkingen in gang zetten. Dat is iets wat we willen doen voor het landelijk gebied, voor agrariërs. Zoals we dat nu ook doen in het kader van de circulaire-economie met bijvoorbeeld de textielindustrie. Volgens mij heb ik dan in eerste instantie de meeste gehad.

00:42:24

Voorzitter: Dank u. Mijnheer Heiner nog daarop terugkomend?

00:42:26

De heer Heiner: Ja, voorzitter, één vraag. Als concreet punt worden voedselbossen aangehaald, maar in het stuk kan ik niets vinden over voedselbossen. Dat vind ik bijzonder.

00:42:41

Mevrouw De Wrede: Nee, dat kan kloppen. Daar heeft u gelijk in. Voedselbossen is een van de dingen waar we aan werken vanuit de routekaart voedsel- en eiwittransitie. Dit is een kaderdocument. Dat is niet heel gedetailleerd. Het gaat van het nieuwe verdienmodel voor landbouwers naar drinkwater, naar biodiversiteit. Dus u moet dit zien als een richtlijn voor gesprekken met partners, maar ook als een onderlegger bijvoorbeeld voor de gebiedsprocessen in de transitie landelijk gebied. Dit is niet gedetailleerd uitgewerkt, maar dit geeft aan wat wij belangrijk vinden en wat onze speerpunten worden de komende tijd op het gebied van beleid voor het landelijk gebied.

00:43:33

Voorzitter: Welke vraag is niet beantwoord? Wilt u dat kort even herhalen?

00:43:38

Mevrouw Sloot: Ik zal ze herhalen. Wat is de relatie tussen de eiwittransitie in dit specifieke gebied? Ik heb het dan over de voormalige gemeente Haren. Gezien de beperkingen van de bodem voor diverse gewassen en de mogelijkheid van akkerbouw. Ik heb het dus over dat gebied. Is het college ervan overtuigd dat het gebied meer functies heeft dan alleen die met betrekking tot weidevogels? U geeft dat dit een richtlijn is, maar als je dan alleen op de weidevogels gaat richten. De andere functies moeten ook mee worden genomen. Ik heb gevraagd over hoe er gedacht en gewerkt wordt aan behoud van cultuurhistorische waarde, zoals bijvoorbeeld klooster Yesse en Huis Hemmen. En kan de hortus Haren nog beter benut worden in dit geheel van diversiteitsmaatregelen? En ik heb vragen gesteld over het stoppen van boeren, om wat voor reden dan ook. Zowel in tussengebied als het vorkgebied. Hoe gaan we dat op een gebiedswaardige manier inzetten? En dat zou net zo goed bij een agenda voor de toekomst kunnen. Voor hetzelfde geld gebeurt dat binnen vijf jaar. Daar moeten we over nadenken. Als ik dit moet zien als

een kaderdocument, zou dat ook in dat kader genoemd moeten worden. Ook al is het dan nog niet uitgewerkt.

00:45:06

Voorzitter: De wethouder beantwoordt eerst deze vragen. Laten we proberen het zo staccato mogelijk te doen, anders komen we niet meer toe aan de tweede ronde.

00:45:15

Mevrouw De Wrede: Wat is het verband tussen de eiwittransitie en het landelijk gebied in Haren? Daar werkt Land van ons op dit moment volop aan. Dat laat zien dat daar wel degelijk ruimte is voor akkerbouw. Misschien niet overal. Dat wil je niet overal natuurlijk. Bodems verschillen. Op het ene stuk is er ruimte voor dit en op het andere kan er het andere verbouwd worden. Dus in die zin ben ik dat niet met u eens. U zegt dat er meer functies zijn dan alleen de weidevogels. Ik weet niet waar u dat vandaan haalt. Wij werken zeker niet alleen aan weidevogelbescherming. Het gaat ons om de biodiversiteit in het algemeen. Het is wel grappig dat u dat zegt. Weidevogelbescherming is iets dat sec gericht is op weidevogels en dat gaat vaak ten koste van andere dieren, zoals vossen en steenmarters en andere predatoren die dan worden weggevangen. Dus puur die bescherming voor weidevogels dat is niet iets dat u dit college zult zien doen. Wij willen inzetten op een systemische verandering van de voedselproductie, die ruimte biedt aan de biodiversiteit. Cultuurhistorische waarden. We zijn bezig met onder andere de landschapsbiografie. Dat heeft u kunnen lezen. Daarin schrijven we de geschiedenis op van het landschap. En tegelijkertijd bepalen we de belangrijkste waarden daarvan. We komen met dat stuk bij u terug. En dat nemen we mee in de Omgevingsvisie. Klooster Yesse is een zeer interessant verhaal. Ik ben daar een tijdje geleden geweest. Daar zijn we op dit moment samen met het Groninger landschap mee bezig.

00:47:10

Mevrouw De Wrede: Voor de hortus Haren komen we binnenkort met een visie. Het is goed dat u daar nog even de nadruk op legt. Een prachtig stuk grond met een hele hoge biodiversiteit. Stoppen van boeren. U had het over het tussengebied. Daarvoor werken we aan een visie. Ik bedoel in geografisch opzicht. En de vork van Haren. En we zijn bezig voor vrijkomende agrarische bebouwing. Dus wij proberen dat allemaal wel degelijk in goede banen te leiden. Het feit dat wij bezig zijn met een kader voor vrijkomende agrarische bebouwing staat wel in deze agenda.

00:48:01

Voorzitter: Dan had mevrouw Blauw nog enige onvrede over een vraag die niet beantwoord zou zijn. Wat zegt u? Herhaalt u het nog een keer?

00:48:13

Mevrouw Blauw: De enige vraag die ik had, is niet beantwoord.

00:48:19

Voorzitter: En welke vraag was dat?

00:48:19

Mevrouw Blauw: Ik zal hem niet helemaal herhalen. Het komt erop neer dat toekomstbestendig heel vaak genoemd wordt. Is het college in staat is om de bestuurlijke flexibiliteit op te brengen die nodig is om adequaat te kunnen reageren?

00:48:30

Voorzitter: Dat verstond ik niet. Kunt u dat langzamer herhalen en dichter bij de microfoon?

00:48:34

Mevrouw Blauw: Toekomstbestendig wordt vaak genoemd. Is het college in staat om de bestuurlijke flexibiliteit op te brengen die nodig is om adequaat te kunnen reageren op veranderende omstandigheden en ontwikkelingen in de samenleving?

00:48:52

Mevrouw De Wrede: Een mens kan nooit in de toekomst kijken. Als we binnen twee jaar tien meter zeespiegelstijging hebben, kan ik u verzekeren dat we onvoldoende bestuurlijke flexibiliteit hebben om daar op de juiste manier mee om te gaan. Dit is wel een aanzet tot het in kaart brengen van de uitdagingen die er in de toekomst in het verschiet liggen voor het landelijk gebied. En ook wel breder in de samenleving. Naar eer en geweten zeg ik op dit moment dat ik denk dat wij die bestuurlijke flexibiliteit hebben. We doen heel erg ons best om samenwerkingen in dat landelijk gebied tot stand te brengen die ervoor zorgen dat wij, maar ook de hogescholen en de agrariërs, zo flexibel mogelijk kunnen omgaan met wat er aan de hand is allemaal.

00:49:48

Voorzitter: Dank u wel. Dan is het nu tijd voor de tweede ronde. Hoewel ik het gevoel heb dat in deze eerste ronde al vrij veel meningen zijn gewisseld. Ik kan me zo voorstellen dat ook andere fracties de gelegenheid willen hebben om hun opvatting kenbaar te maken. En zo waar, een late binnenkomer, mijnheer Pechler van de Partij voor de Dieren. Die ik in de tweede ronde het woord geef.

00:50:13

De heer Pechler: Voorzitter, excuses. Ik had de oude starttijd van half zeven nog in mijn agenda staan. Ik maak er geen gewoonte van om te laat te zijn. Laten we hopen dat ik het hierbij houd voor de rest van de termijn. Deze agenda voor ons landelijk gebied is een mooi document geworden. Tegelijkertijd is er niet veel nieuws onder de zon. Het is, zoals in het stuk zelf staat: een bundeling van werkzaamheden, beleidsstukken in wording en aandachtspunten. Vanzelfsprekend steunt de Partij voor de Dieren de strekking van deze agenda. Tegelijkertijd beseffen we ook dat we het als gemeente niet overal voor het zeggen hebben. Dat we ons hebben te bewegen binnen de landelijke kaders van het NPLG. Hierbinnen zijn soms primair de provincie of Waterschappen aan zet.

00:50:50

Voorzitter: Dat heb je sneller in de gaten dan ik. Mijnheer Heiner.

00:50:57

De heer Heiner: Dank, voorzitter. Voorzitter, wat zou er volgens de Partij voor de Dieren anders zijn als deze agenda niet gemaakt was?

00:51:08

De heer Pechler: Deze agenda an sich is niet veel meer dan een agenda. Dus een bundeling, een vooruitkijkje. Dat je het in samenhang en ogeschouw neemt. Dat je weet wat er nog op je afkomt. En dat dit nu al een kans was voor de vier belangrijkste stakeholders om input mee te geven. Ik mag hopen dat als deze

agenda niet was gemaakt, al die stukken die eronder hangen alsnog waren verschenen. Wat betreft die stukken die er nog aankomen, staan voor ons de komende anderhalf jaar een aantal interessante documenten en debatten op de planning. De extra laag van de Omgevingsvisie over bodem en water, de gemeentelijke ecologische structuur, het beleidskader vrijkomende agrarische bebouwing, het verduurzamen van de pachtcontracten, het meenemen van de landbouwsector en de CO2-monitor, mens-dierrelaties en de eiwittransitie. En het onderzoek van Van Hall Larenstein daarover. Als het goed is, worden dat allemaal stappen in de goede richting als het gaat om voedselzekerheid, klimaatrechtvaardigheid, robuuste natuur en beter dierenwelzijn. Het is goed om te zien dat er met de belangrijkste stakeholders is gesproken in de totstandkoming van deze agenda. Wel valt het op dat per domein verschilt wat de input en participatie en de mate daarvan is geweest. Eén pagina van de provincie, twee van de natuurorganisaties en maar liefst vijftien van de agrarische sector. Wat dat betreft roepen wij het college op om in de uitwerking van al deze beleidsstukken die onder deze agenda vallen, ook de handschoen van onder andere de Stichting Landelijk Gebied Haren op te pakken.

00:52:34

De heer Pechler: En ook met de kleinere, niet verenigde natuurorganisaties in gesprek te gaan en de samenwerking op te zoeken. Ook van andere natuurorganisaties heeft mijn fractie begrepen dat ze graag nog nauwer betrokken willen worden. Gelukkig is daar nog alle ruimte voor als de deelplannen worden geschreven en in de uitvoering gaan. Tot zover, voorzitter.

00:52:51

Voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Heiner, voor woordvoering neem ik aan. Ga uw gang.

00:52:56

De heer Heiner: Dank, voorzitter. Ik denk dat wij het complete tegenovergestelde van de Partij voor de Dieren zijn op dit thema. Wij vinden als VVD dat we dit als gemeente überhaupt niet hadden moeten opstellen. De gemeente moet zich wat ons betreft aan haar kerntaken houden. Dit is iets waar de gemeente niet over gaat. De hele agenda is wat ons betreft dan ook overbodig. We zouden het aan de provincie en het Rijk moeten laten. Ik heb afgelopen periode iets gelezen. Het staat er niet helemaal concreet. Dat deze agenda daar ook mee te maken heeft. Dat is dat de wethouder het liefst lokale producten zou gaan verkopen in de binnenstad, in een soort winkel. Dus wat stel ik me daar dan bij voor? Dat is een soort gemeentelijke winkel met streekproducten. Wat mij betreft is dat al helemaal geen kerntaak van de overheid. We moeten ondernemers laten ondernemen en de overheid moet doen wat ze moet doen. En dat zijn wat ons betreft de kerntaken. Niet het openen van een gemeentelijke winkel.

00:53:57

Voorzitter: Mijnheer Heiner, u heeft twee interrupties. Een van mijnheer Brandenburg en daarna van mevrouw Folkerts. Eerst mijnheer Brandenburg.

00:54:02

De heer Brandenburg: Voorzitter, dit is een verhaal wat je verwacht van de VVD. We moeten het allemaal loslaten als overheid en het bedrijfsleven het laten oplossen. En

als we het dan even specifiek hebben over de agrarische sector, het landelijk gebied. Hoe vindt de VVD nou dat dat afgelopen jaren is gegaan met het oog op stikstof, vervuiling, dierenwelzijn? En heeft de gemeente of een overheid dan niet toch een taak? Of denkt u: nee, ik doe de oogkleppen op, er is niet zo heel veel aan de hand?

00:54:40

Voorzitter: Een vraag met een lading.

00:54:43

De heer Heiner: Voorzitter, dat is natuurlijk heel makkelijk van de SP om het nu in het extreme te trekken. We hebben bijvoorbeeld een NVWA die controles uitvoert op dierenwelzijn. We hebben ook boeren die ontzettend innovatief zijn. Die met mestvloeren komen om bijvoorbeeld te zorgen dat er minder uitstoot is. Zo zijn er allemaal oplossingen die boeren heel goed zelf kunnen aandragen. En de SP doet alsof boeren een soort criminelen zijn die het hele land kapot maken. En dat is gewoon niet waar.

00:55:12

Voorzitter: Daarna mevrouw Folkerts.

00:55:12

De heer Brandenburg: Frappant dat de heer Heiner van de VVD deze twee voorbeelden noemt. De emissiearme stalvloeren. Waarvan het afgelopen jaar uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat die totaal geen effect hebben. En de NVWA, door klokkenluiders is de afgelopen jaren gebleken dat die controles enorm tekortschieten. Dat er te weinig mensen zijn en dat er grote tekortkomingen zijn als het gaat om handhaving op dierenwelzijnseisen bijvoorbeeld bij transport, in slachthuizen en op boerderijen. Hoe kijkt de VVD daarnaar?

00:55:44

De heer Heiner: Op het gebied van die vloeren moeten we kijken hoe we dat beter kunnen doen. Hoe we gebruik kunnen maken van innovatie vanuit het bedrijfsleven. Bijvoorbeeld het afvangen van uitstoot. Dat is ook een van de dingen waar boeren mee bezig zijn. Af en toe zijn er weleens voorbeelden die minder geslaagd zijn. Dat hoort ook bij innovaties. En dat is juist het mooie. Het bedrijfsleven kan daar fouten in maken. Daarom moeten we dat aan het bedrijfsleven overlaten en niet als overheid doen. En als je kijkt naar de NVWA. Als daar echt tekortkomingen zijn, wij vinden dierenwelzijn heel belangrijk, dan moeten we daar extra op handhaven. Je zult ons als VVD nooit betrappen op het feit dat wij niet willen handhaven. Wij zijn altijd voor het handhaven van dingen.

00:56:21

Voorzitter: Mevrouw Folkerts.

00:56:22

Mevrouw Folkerts: Even voortgaand op de vorige twee interrupties. De samenvatting daarvan is dat er de afgelopen tientallen jaren vanuit rijksbeleid weinig stappen zijn gemaakt. En dat het overlaten aan de markt en innovaties ook tot nul resultaat heeft geleid. De conclusie is dan volgens mij dat er in onze omgeving voor onze inwoners geen schoon water, geen schone lucht, vervuilde bodem overblijft. Is dat dan geen kerntaak van ons als gemeente om daarvoor te gaan zorgen?

00:56:55

Voorzitter: Mijnheer Heiner.

00:56:55

De heer Heiner: Die taak ligt bij het Rijk en bij de provincie. En dan ga ik verder met mijn verhaal.

00:57:03

Voorzitter: De heer Brandenburg had ook nog een laatste interruptie.

00:57:05

De heer Brandenburg: Het gaat om de aanval van de VVD dat wij boeren als halve criminelen zouden bestempelen. Dat is flauwekul. Boeren werken dag en nacht keihard met de beste bedoelingen passie, kennis en kunde voor ons voedsel. En ze hebben gezorgd dat wij in Nederland voedselovervloed hebben. Waar het om gaat is dat er een systeem achter schuil gaat, dat ervoor zorgt dat boeren nog maar op één manier kunnen produceren. En dat je juist als overheid daar wat aan moet doen. Niet omdat ik dat vind. Om die boeren vooruit te helpen om weer een fatsoenlijk bedrijf te kunnen hebben. En dat is toch ook een kerntaak van een overheid?

00:57:49

De heer Heiner: Voorzitter, wij moeten als overheid een faciliterende rol hebben. Alleen gaan we hier als gemeente niet over. En dat is waar wij moeite mee hebben. We gaan hier als gemeente simpelweg niet over. En dan ga ik verder met mijn verhaal. Waar wij wat mij betreft als gemeente ook niet over zouden moeten gaan, is de eiwittransitie. Wij zouden ons hier niet mee bezig moeten houden. Waar we ons wel mee bezig zouden kunnen houden, zijn innovaties. We hebben een bedrijf dat ontzettend goed is in innovaties. Bijvoorbeeld Avebe. Die houdt zich wel bezig met de eiwittransitie. Laat die eiwittransitie bij hen liggen. En laten we daar als gemeente ons niet mee bemoeien. Laten we ons als gemeente houden aan de kerntaken en laat ondernemers ondernemen. Het geldt dat we hebben verspeeld met het opstellen van deze agenda of met de eiwittransitie, hadden we ook aan andere dingen kunnen besteden. Bijvoorbeeld aan het betaalbaar maken van wonen. De VVD heeft nog een hele waslijst aan dingen die we zouden willen, maar die zal ik niet opnoemen. Laten we in ieder geval stoppen met ons bezig te houden met onzinnige dingen als de eiwittransitie.

00:58:57

Voorzitter: Dat was het? Dank u wel. Wie mag ik dan het woord geven? Mevrouw Blauw. Mag ik u verzoeken om dichterbij de microfoon te spreken?

00:59:12

Mevrouw Blauw: Dat is lastig.

00:59:12

Voorzitter: Trek hem maar even naar je toe.

00:59:15

Mevrouw Blauw: Het is hier wel vol. Zo dichtbij? Ik stak meteen mijn hand op, omdat ik me helemaal kan aansluiten bij de woorden van de VVD. Deze hele agenda is feitelijk helemaal overbodig. Alle zeven thema's met maatregelen zijn een kop in wat de provincie en het Rijk voorstellen in de wetgeving en richtlijnen. Dit hoeft dus in het geheel niet plaats te vinden. Het zorgt voor een extra belasting van boeren en het

landelijk gebied zelf. Het is een bureaucratische en linkse ideologische nachtmerrie die heel veel boeren heel veel geld gaat kosten.

00:59:55

Voorzitter: Mijnheer Brandenburg.

00:59:55

De heer Brandenburg: De gemeente Groningen heeft sinds de herindeling best veel landelijk gebied onder zijn hoede. Dat zijn allemaal inwoners, bedrijven, noem het maar op van onze gemeente. Die daar wonen, die daar werken, die onder onze gemeente vallen. En dan zegt de PVV daadwerkelijk: daar moeten wij niets van vinden. En wat wij daarvan vinden, moeten we niet opschrijven. Dat is wat u zegt?

01:00:23

Mevrouw Blauw: Ja, dat is inderdaad wat ik zeg. En dat zijn ook de woorden van de VVD. Daar gaan wij niet over. Dit is extra bureaucratie en allemaal ideologische maatregelen die de boeren heel veel geld gaat kosten. Dat is ons belang, dat kost de boeren hun kop. Ik wil hierbij het boerenbelang benadrukken. Nadat de ondernemers de klos waren met reclamebelasting, de vastgoedinvesteerders en de woningeigenaren met het kostenverhaal. Nu de boeren met deze landelijke gebiedsagenda. De VVD vroeg het ook al.

01:00:52

Voorzitter: Mevrouw Blauw, mijnheer Pechler heeft een vraag voor u.

01:00:52

De heer Pechler: Dank u, voorzitter. Een vraag aan mevrouw Blauw. Het kan toch niet tegelijkertijd waar zijn dat wij er en niet over gaan, maar dat het tegelijkertijd wel ervoor zorgt dat er allemaal extra regels zijn voor boeren of andere sectoren. Dan gaan we er toch wel over, als we die regels kunnen stellen als gemeente?

01:01:11

Mevrouw Blauw: Waarom dan deze landelijke agenda, als het toch helemaal niets uithaalt? Dit is precies wat de VVD net ook al zei. Ik blijf in herhaling vallen. Waarom hebben we het hierover? Jullie willen hier toch iets mee bereiken. Dit gaat heel veel geld kosten. En ik weet zeker dat het niet in het boerenbelang is. De VVD vroeg dit ook al. Er worden belangen gedefinieerd, maar zijn dit wel gemeentelijke belangen? Dit moet wel goed onderbouwd en gemotiveerd worden, waarom het een gemeentelijk belang is volgens de Omgevingswet. Anders ga je namelijk nat bij de rechter. De boeren kunnen bezwaar maken tegen dit beleid. Dan de kop natuur en biodiversiteit. Dat is ook onnodig op bestaande wetgeving en ook onwerkbaar. Wanneer is de natuur dan af? Wanneer is er genoeg biodiversiteit? Daar kan niemand antwoord op geven. Het kan altijd meer en altijd beter.

01:02:00

Voorzitter: Mijnheer Pechler heeft kennelijk het antwoord.

01:02:00

Mevrouw Blauw: Ik ben benieuwd.

01:02:00

De heer Pechler: Misschien is mevrouw Blauw er bekend mee dat in de afgelopen 120 jaar 85 procent van de inheemse biodiversiteit uit Nederland is verdwenen. En

groei zou mooi zijn, maar we moeten in ieder geval een stop zetten op verder verlies van biodiversiteit. Is dat dan tenminste een doel wat de PVV ook kan onderschrijven?

01:02:23

Voorzitter: Mevrouw Blauw.

01:02:25

Mevrouw Blauw: Er is altijd wel weer een vleermuisensoort of een insect dat bedreigd wordt. Bovendien zijn er al natuurnetwerken in de provincie Groningen. Dus waarom iets extra's? De energietransitie en de eiwittransitie worden hiermee ook vastgelegd in het gehele landelijk gebied. Dit is uiterst onwenselijk. Het sluit andere ontwikkelingen uit, die in de toekomst wellicht hard nodig zijn. Bijvoorbeeld kernenergie. En het grijpt in op onze voedselproductie en voedselvoorziening en ook in de bedrijfsvoering van boeren. Die eiwittransitie wordt ook geheel vanuit een eigen wetenschappelijke werkelijkheid vormgegeven.

01:03:01

Voorzitter: Ogenblik mevrouw Blauw. Het woord kernenergie roept hier diverse reacties op. Ik zie in ieder geval mevrouw Sloot.

01:03:06

Mevrouw Sloot: Ik reageerde nog iets eerder. Dat ging over de energietransitie. Mevrouw Blauw, u vindt dat boeren zelfstandig beslissingen zouden moeten kunnen nemen in plaats van dat de dingen worden opgelegd. Dat ben ik met u van mening. Bent u het ook eens als zo'n boer tijdens zo'n gesprek over die agenda landelijke gebieden een miniwindmolen op zijn gebied wil plaatsen? En op die manier zijn eigen energie kan opwekken. Vindt u dat een boer dat zou moeten kunnen doen of kunnen bespreken?

01:03:48

Voorzitter: Graag een kortere vraag. Mevrouw Blauw.

01:03:49

Mevrouw Blauw: Ik kan hem heel kort beantwoorden. Natuurlijk ben ik het daarmee eens, want mijn vader had dat ook. Wij waren daar heel blij mee. En de eiwittransitie wordt geheel vanuit hun eigen wetenschappelijke werkelijkheid vormgegeven. Dierlijke eiwitten zijn juist zeer gezond. Suiker en koolhydraten zijn de oorzaak van overgewicht. Om te beweren dat dierlijke eiwitten meer CO2 produceren, is uit de lucht gegrepen. Naast dat CO2 gas is dat zorgt voor extra plantengroei. Wij zijn als PVV voor dierenwelzijn en de richtlijn is gewoon de wet. Waarom moet de gemeente Groningen hier weer een kop bovenop landelijke wetgeving zetten? En wat zijn de gevolgen voor de boeren.

01:04:30

Voorzitter: Nog 10 seconden.

01:04:31

Mevrouw Blauw: Hier laat ik het bij. Dank u wel, voorzitter.

01:04:33

Voorzitter: Wie mag ik nu het woord geven? Mevrouw Poelstra, D66.

01:04:43

Mevrouw Poelstra: Dank u wel, voorzitter. Allereerst vind ik het gek dat er een foto van de Onlanden staat op pagina 3 van deze agenda. Dat ligt niet in onze gemeente. En ligt niet eens in onze provincie. Terwijl de provincie daar met name over gaat. Het is een beetje zoeken op welke manier we dit stuk moeten bespreken, omdat het nog geen beleid- of uitvoeringsagenda is. We hoeven er nu nog niet over te beslissen, maar het is wel goed dat we vast wat richting mee kunnen geven wat wij belangrijk vinden. Voorzitter, sinds de herindeling zijn wij een meer landelijke gemeente geworden. Daar moeten we oog voor hebben. Wat dat betreft is het plaatje wel heel tekenend. Het is een foto vanuit de provincie, richting de stad. En er is veel perspectief van de stad in de agenda. Stapje voor stapje hebben we meer aandacht. We hebben een tijdje geleden naar de landschapsvisie gevraagd. Het was misschien goed geweest als we die landschapsbiografie, landschapsvisie al hadden gehad. Dan zouden we dat meer integraal kunnen bespreken. Dat we weten die mooie waarde is van het landelijk gebied. Dat hebben wij erbij gekregen als gemeente. Dat we daar wat meer informatie over hebben. Dus dat had ik liever eerst besproken en daarna deze agenda. We kijken daar wel heel erg naar uit. Er komen vast nog andere mooie gesprekken over dit mooie gebied. Ik was wel heel blij met het antwoord van de wethouder over het economisch perspectief. Dat we daar juist over mee willen spreken. Dat zou de PVV moeten aanspreken.

01:06:17

Mevrouw Poelstra: Dat we in gesprek gaan om te kijken hoe we de boeren kunnen helpen in plaats van tegenwerken. Dat is precies wat we moeten bewerkstelligen in deze gemeente. Samen met de provincies, de Waterschappen en de mensen zelf. De mensen die er wonen en werken, ondernemen en boeren.

01:06:36

Voorzitter: Mevrouw sloot heeft een vraag voor u.

01:06:41

Mevrouw Sloot: Voorzitter, dank u wel. Is D66 ervan op de hoogte dat in dat gebied, de voormalige gemeente Haren, de transitie al voor 80, bijna 90 procent een voldongen feit is?

01:06:56

Voorzitter: Dat was de vraag?

01:06:57

Mevrouw Sloot: Wist u dat? En vindt u het dan niet overbodig om hier nog zo'n heel beleid op te gaan vastpinnen?

01:07:11

Mevrouw Poelstra: Dank u wel. Dat is een goede vraag. Ik denk dat we al een heel eind zijn. Er zijn veel zorgen over het economisch perspectief. Daar moeten we stappen in maken en helpen. Dus in die zin moet er nog het een en ander gebeuren. Het is goed dat we daarover spreken. Wat ik lastig vind, is dat het wordt gezien als het uitloopgebied van de stad. Het is een mooi gebied van zichzelf. En die eigenheid moet terugkomen. En daar heb ik moeite mee. Aan de ene kant is het belangrijk, dat Van Hall Larenstein onderzoek doet. Hoe kan de omgeving van Groningen bijdragen aan de voedselvoorziening voor de stad? We zijn altijd afhankelijk geweest van het

ommeland. Het is goed dat we daar nieuwe manieren voor vinden. De vraagstelling is een beetje cru. We doen het met zijn allen voor het hele gebied. Wij onderschrijven de doelstelling om de agrariërs te helpen om te verduurzamen. En water en bodem sturend naar dit gebied te kijken. De klimaatrobuustheid is een hele belangrijke opgave waar we alle pijlen op moeten richten. Vanuit het regionaal zorgakkoord hebben we een hele andere insteek. Dat voedsel regionaal ingekocht zou kunnen worden. Dat is een hele mooie insteek. De gemeente kan daar aan de inkoopkant zeker wat aan doen.

01:08:47

Voorzitter: U bent door uw tijd heen, mevrouw Poelstra.

01:08:51

Mevrouw Poelstra: Nog één afsluitende zin.

01:08:53

Voorzitter: Een afrondende zin.

01:08:53

Mevrouw Poelstra: Een goede lijn. De doelstelling vanuit het klimaatakkoord moeten we hierin verwerken. En we kijken uit naar de verkenning van de mogelijke deelname aan het Deltaplan biodiversiteit en de vervolgen stappen.

01:09:06

Voorzitter: Mijnheer Brandenburg, ga uw gang.

01:09:12

De heer Brandenburg: Dank u wel, voorzitter. Mijn fractie vindt het goed dat er een agenda voor het landelijk gebied is. Zoals ik in een interruptie al zei. Het wordt een steeds groter deel van onze gemeente. Wij hebben ons daar politiek toe te verhouden. Het college zet in een agenda uiteen hoe zij in de toekomst denkt te zullen gaan handelen op basis van politieke gronden. Als het gaat om vraagstukken rondom dat landelijk gebied. Dat lijkt mij een hele zinnige en goede zaak. Daar kunnen dan de fracties hier hun politieke visie over geven. Voorzitter, misschien is het dan tekenend dat die reacties zich lijken te beperken tot foto's op pagina 3 of er staat niets in, maar het kost wel heel veel geld.

01:10:00

Voorzitter: Dan hoop ik voor u dat mevrouw Sloot een andere vraag heeft.

01:10:01

Mevrouw Sloot: Ik heb zeker een andere vraag. Vindt u niet dat deze agenda, als die dan zo belangrijk is, niet al vanaf de herindeling klaar had moeten liggen in plaats van vijf jaar wachten?

01:10:13

De heer Brandenburg: Alles had gisteren gemoeten, voorzitter, maar zo werkt de realiteit niet. Wat zal ik doen voorzitter? Wel, niet.

01:10:26

Voorzitter: Geïnterrupteerd worden. Ik begrijp het al. Mijnheer Heiner, ga uw gang.

01:10:34

De heer Heiner: Dank, voorzitter. Dat doe ik met alle liefde. Ik vraag me af hoe de SP

tegen de eiwittransitie aankijkt. Ik vind het zonde dat het veel geld kost. Dat hadden we ook in heel veel andere dingen kunnen steken. Ik verwacht dat uw partij daar net zo in staat. Daar ben ik erg benieuwd naar.

01:10:52

De heer Brandenburg: Daar kom ik op terug in mijn betoog, voorzitter. Ik wil het nog over die agenda hebben. Wat ons betreft is het goed dat de gemeente daarin een actieve rol voor zichzelf ziet, maar ook erkent dat ze dat niet alleen kan. Dat moet namelijk in samenspraak met de provincie. Dat moet samen met het Rijk, binnen de kaders van het nationaal programma landelijk gebied. Een groot deel van het landelijk gebied is agrarisch. En de agrarische sector en ons landbouwsysteem zijn toch al enkele decennia in de greep van grote handelshuizen, voedselproducenten, supermarktketens, zuivelconcerns, zadenveredelaars, voerverkopers. En banken met de Boerenleenbank voorop. Allemaal commerciële partijen die de afgelopen jaren enorm veel geld hebben gehad. En één doel hebben gehad met de landbouw. Hun eigen zakken verdiepen ten koste van onze natuur, van onze dieren, van onze volksgezondheid. En daarom is het goed dat we daar als gemeente eens wat aan gaan doen. Binnen de kaders die wij hebben. Want we kunnen niet zomaar een einde maken aan het kapitalisme in de provincie Groningen. Hoe graag mijn partij dat ook zou willen, voorzitter. En wat de SP betreft betekent dat ook in de toekomst meer boeren in het landelijk gebied. Wel kleinere boeren, met minder dieren. Die door de gemeente geholpen worden om een omslag te maken naar een manier van werken die past bij een toekomst waarin we niet ons land plunderen, onze dieren slechte leefomstandigheden geven.

01:12:32

De heer Brandenburg: En dat kan, voorzitter, met het gezinsbedrijf als uitgangspunt. Zo kijken wij ook naar de eiwittransitie, want die past daar naadloos in. Het feit dat wij zoveel vlees eten en gebruiken is een regelrecht voortvloeiend van dat vermaledijde economische systeem dat het kapitalisme heet. Tot slot, voorzitter, nog één puntje.

01:12:59

Voorzitter: Denkt daar iets anders over. Dus die wil daar even op reageren met een korte vraag.

01:13:03

De heer 1: Nou, voorzitter, ik zeg niet dat ik daar anders over denk. Wat is de rol volgens de SP in die eiwittransitie?

01:13:12

De heer Brandenburg: Ik dacht dat ik dat net had gezegd. Ik zie een rol voor de gemeente om met boeren te kijken hoe we die bedrijven kunnen omvormen naar een manier die wel toekomstbestendig is. En hoe kun je daar als gemeente een stimulerende rol in hebben? Kunnen wij bijvoorbeeld zorgen dat wij wel lokale producten hier op de markt goedkoper kunnen verkopen? Misschien moet er wel een gemeentelijk supermarktbedrijf komen met lokale producten. Mijn fractie zou niet tegen gecollectiviseerde grondbedrijven zijn. Waar we voor de lokale markt produceren. Dat zijn best dingen die wij willen overwegen.

01:13:48

Voorzitter: Heeft u nog tijd voor interrupties of hebt u nog een redelijke tijd voor uw betoog nodig? U heeft nog 30 seconden.

01:13:55

De heer Brandenburg: Dan heb ik alle tijd van de wereld. Dat wij vinden dat bij energieprojecten lokaal eigendom niet de prioriteit zou moeten zijn, maar altijd sociaal eigendom en collectief eigendom. En dan pas op de tweede plaats het lokale eigendom. En dat staat verkeerd in deze agenda.

01:14:10

Voorzitter: Helder. Eerst mevrouw Sloot en als er nog tijd over is mijnheer Heiner.

01:14:16

Mevrouw Sloot: Voorzitter, als mijnheer Brandenburg alle tijd van de wereld heeft. Ik hoor u praten over kleinere bedrijven. Ik denk ineens aan de ouderwetse kolchozen. Denkt u daaraan? Moeten we ze dan allemaal maar aan de gemeente geven en geen eigendom meer van de boeren zelf?

01:14:42

Voorzitter: Het is duidelijk. Mijnheer Brandenburg.

01:14:42

De heer Brandenburg: Het is geen verrassing dat een Socialistische Partij voor gecollectiviseerde landeigendom en landbouw is. Ik zie ook wel in dat we dat in de komende vier jaar niet voor elkaar hebben.

01:14:55

Voorzitter: Helder. Het spijt me, mijnheer Heiner, maar het is op. Wie mag ik als volgende voor woordvoering? Mevrouw Pestman, PvdA.

01:15:04

Mevrouw Pestman: Voorzitter, we hebben nu een agenda landelijk gebied, maar we moeten ons realiseren dat het Rijk en de provincie aan de knoppen draaien. Uiteraard is het verstandig om als gemeente met een visie te komen. Zo kunnen we zoveel mogelijk sturen op de plannen van de provincie en het Rijk en zelf het nodige doen. Wij zijn voor kleinschalige bedrijven waar het vee een dierwaardig bestaan heeft. Nastreven van korte lijnen tussen producent en consument. Wij hopen dus dat er binnenkort een uitvoeringsprogramma komt waarin de wethouder met een

01:15:40

Mevrouw Pestman: uitwerking komt. Er zijn wel enkele zaken die wij graag mee willen geven. In de reacties van de natuurorganisaties en de agrarische sector lezen we dat zij van mening zijn dat er te veel vanuit de stad geredeneerd wordt. Die gedachtegang kunnen we volgen. Eerst wordt gesteld dat de stad niet wil uitbreiden. Later lezen we over de stadlandzones, dat de kwaliteit van het landelijk gebied onder druk komt te staan. Door de energietransitie, windmolens en zonneparken, woningbouw en bedrijventreinen. Over de voedselproductie wordt opgemerkt dat die perspectief moet bieden aan het klimaat, de natuur, het watersysteem, de dieren waarmee we samenleven en de agrarische sector. De agrarische sector komt dus op de allerlaatste plaats. Terwijl als we de eerdergenoemde doelen willen halen, we juist in gesprek moeten met de boeren. Wat kan er anders en hoe kunnen we dat samen

bereiken? En dat samen schrijf ik in hoofdletters. In de agenda wordt gesproken over andere verdienmodellen voor agrariërs.

01:16:47

Mevrouw Pestman: Uit niets blijkt waar we dan aan mogen denken. Een financiële onderbouwing is er ook niet. Tenslotte voorzitter, wordt het landelijk gebied zeker ook gemaakt door de dorpen. Daar lezen we in de speerpunten niet genoeg over. Dan gaat het ons om leefbare dorpen, met ruimte voor woningbouw en voorzieningen die verbonden zijn met het land eromheen. Is dit misschien een omissie?

01:17:10

Voorzitter: Voordat u tot uw conclusies komt, een vraag van mijnheer Heiner.

01:17:15

De heer Heiner: Dank, voorzitter. Bij die alternatieve verdienmodellen lees ik tussen de regels door dat wij als gemeente aan boeren gaan vertellen dat ze de dieren weg moeten doen. En vol in de eiwittransitie moeten gaan zitten. Kijkt de PvdA daar ook zo naar? Leest u dat ook tussen de regels door of vindt u dat boeren dat zelf zouden mogen beslissen?

01:17:35

Mevrouw Pestman: En dat lijkt op de SP. Die intensieve veehouderij kan wat ons betreft niet. Dan kijk je ook landelijk. Wij hebben hier in de buurt alleen maar kleinere veehouderijen. Wij willen graag naar kleinere veehouderijen toe. Als je een varkensbedrijf hebt en een varken kan niet eens bij haar eigen jongen komen, dan is dat dramatisch. Dus een boerderij waar ze gewoon in de modder kunnen rollen, waar wat natuurlijker bestaan is. Dat zou prachtig zijn. Dat levert voor een boer veel te weinig geld op. Daar moet dus heel veel geld bij vanuit de overheid. Als de gemeente daarin een rol kan spelen, al is het maar stimulerend naar de landelijke overheid. Dat we dan meer geld betalen voor het vlees of we doen daar een subsidie op. Zoals het nu gaat, kan het niet. We gaan compleet respectloos met dieren om. Het is dramatisch als je beelden ziet uit die fokkerij, afgelopen weekend op tv. Compleet respectloos. Dat is niet de maatschappij waarin wij willen leven.

01:18:34

Voorzitter: Mevrouw Pestman, u vervolgt uw betoog.

01:18:36

Mevrouw Pestman: Dat is dan ook de conclusie. We hebben lang moeten wachten op deze agenda. We hopen dat er vaart gemaakt zal worden met de concrete uitwerking van de ideeën. In goed overleg met de natuurorganisaties en de agrarische sector. Dank u.

01:18:53

Voorzitter: Dank u wel. Wie mag ik vervolgens het woord geven? Mijnheer Wuestman, Student en Stad.

01:18:58

De heer Wuestman: Dank u, voorzitter. De ontwikkelingen in ons landelijk gebied liggen gevoelig. Dat is ook te zien aan de vele boerenprotesten. Het vertrouwen in de overheid is de afgelopen jaren sterk gedaald. De Volkskrant scheef in 2021 al dat slechts 2 procent van de veehouders vertrouwen had in de overheid, 70 procent gaf

aan dat niet te hebben. De problemen en de opgaven die het college omschrijft zien wij ook. Het is van groot belang voor de toekomst van onze planeet en ons landelijk gebied dat er op deze zeven thema's vooruitgang wordt geboekt. De agenda landelijk gebied geeft ons hier een mooi overzicht voor. Wel zijn wij van mening dat participatie binnen deze ontwikkelingen boven aan de agenda moet staan. De enige manier om het vertrouwen in het landelijk gebied te herstellen, is door met deze mensen het gesprek aan te gaan. Ik denk dat de inspreker van vandaag ook bevestigt dat deze participatie cruciaal is. Niet enkel met belangenbehartigers, maar juist met onze inwoners. Verder zijn wij als jongerenpartij wel blij dat het college ook met het Gronings Agrarisch Jongerencontact heeft gesproken. De jeugd heeft immers de toekomst. Wij hopen dat het college de zorgen die in ons landelijk gebied en binnen de landbouwsector leven, serieus neemt. Boeren zijn in het verleden door het Rijk en door de markt naar schaalvergroting gedreven. En worden nu gedwongen te krimpen. Daarnaast is de regeldruk door nieuw beleid enorm toegenomen. Zoals ook LTO-noord in een opmerking aangeeft. Wij vragen daarom van de wethouder een toezegging om niet alleen met belangenbehartigende organisaties in gesprek te gaan, maar ook met de inwoners en agrariërs binnen ons landelijk gebied.

01:20:27

De heer Wuestman: En dat de uitkomsten van deze gesprekken in het vervolg ook als input worden meegenomen. Zo werken we actief aan het herstellen van het vertrouwen en zorgen ervoor dat iedereen in ons landelijk gebied met deze ontwikkelingen mee kan komen. Dank u wel.

01:20:40

Voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Folkerts, GroenLinks.

01:20:44

Mevrouw Folkerts: Dank u wel, voorzitter. GroenLinks staat vierkant achter de beoogde transitie. We zien aan alle kanten dat het huidige landbouwsysteem niet houdbaar is. Niet voor de bodem, de lucht en het water. En vooral voor de boeren zelf niet. Die zien zelf ook dat dit een doodlopende weg is. Het is vijf voor twaalf. Voor heel veel soorten en ecosystemen is het de komende jaren erop of eronder. Wij zijn voor meer boeren, maar met minder intensieve bedrijven. Wij zien daarbij een rol voor de gemeente. Gelukkig gebeuren er al heel veel mooie dingen in onze gemeente. De inspreker noemde er een aantal. De wethouder noemde bijvoorbeeld al Land van ons, het akkerbouwproject in de voormalige gemeente Haren. Ik denk ook aan het bermbeheer in Haren. Het veel meer inzetten op bloemrijke akkers bijvoorbeeld. Dat is iets wat we morgen zouden kunnen uitrollen in de hele gemeente. Voedselbossen werden genoemd. Dat is iets waarbij initiatiefnemers nu tegen de bestemmingsplannen van onze eigen gemeente aanlopen. Ik begrijp dat dit een kaderdocument en waarom dat nodig is. Ik wil er wel voor waken bij dit kaderdocument dat we de komende jaren alleen maar bezig zijn met voor de zoveelste keer opschrijven hoe belangrijk ons landschap is en hoe slecht het daarmee gaat. Want het is vijf voor twaalf. Wij moeten nu aan de slag. Als ik bijvoorbeeld kijk naar de tijdlijn voor de borging van de gemeentelijke grens. Wanneer gaan we dat vastleggen in de wet? Dat het afdwingbaar is. Dat staat nu voor 2025. Dat wordt wel eind 2025.

01:22:38

Voorzitter: Mevrouw Blauw heeft een vraag.

01:22:38

Mevrouw Blauw: Waarschijnlijk denkt u daar heel anders over, maar ik wil het toch vragen. Vindt u ook niet dat de toekomst van de boeren heel belangrijk is voor onze toekomst en dat we alles in het werk moeten stellen om de boeren te behouden? Ook voor onze voedselvoorziening. Je ziet wereldwijd dat de boerenprotesten enorm zijn. In plaats van een eigen wetenschappelijke agenda, wat de boeren de nek omdraait.

01:23:09

Voorzitter: Mevrouw Folkerts.

01:23:10

Mevrouw Folkerts: Ik wilde bijna antwoorden dat ik het met u eens ben, totdat u begon over de eigen wetenschappelijke agenda. Het veiligstellen van een duurzame voedselvoorziening is superbelangrijk voor komende generaties. En de manier waarop wij nu voedsel verbouwen is geen houdbaar systeem. Hiermee putten wij de bodem uit. Vergiftigen wij ons eigen water, vergiftigen wij onze eigen grond. En dit systeem is voor komende generaties geen houdbaar systeem. Het aantal boeren in Nederland halveert elke 25 jaar onder het huidige beleid. Onder het huidige systeem zijn er steeds minder boeren. Dat zijn juist die mooie kleine boerenbedrijven die al generaties lang in de familie zitten. Die dreigen aan dit systeem ten onder te gaan. Op het moment dat wij kiezen voor een grondgebonden natuurinclusieve landbouw, hebben wij perspectief voor boeren. Dan hebben bedrijven weer een verdienmodel waar ze op kunnen bouwen. Zonder dat ze elkaar de pan uit concurreren en alleen maar op schaalvergroting een enorm overschot produceren. Alleen op die manier kunnen wij in de toekomst zeker zijn van ons voedsel. En dat is de werkelijkheid, want dat is de wetenschap. Er is maar één werkelijkheid. En er is ook maar één wetenschappelijke consensus hierover.

01:24:31

Voorzitter: Mevrouw Folkerts, ik doe even geen interrupties meer. U kunt nog een of twee afrondende zinnen zeggen en dan is uw tijd inmiddels op.

01:24:42

Mevrouw Folkerts: Dan wil ik heel concreet aan de wethouder vragen over die borging van de GES. Hoe kan het dat dit vrij lang duurt en zijn er nog mogelijkheden om dat te versnellen?

01:25:00

Voorzitter: Iemand kijkt mij aan met een blik of hij eindelijk ook eens een keer het woord mag. Klopt dat? Mijnheer Van der Laan.

01:25:04

De heer Van der Laan: Kort, voorzitter. Voor ons is het vooral een agenda. Zodra er meer uitwerking komt op concrete punten, dan gaan graag in debat. Daar wilde ik het bij laten. Het was om een keer een reactie te vragen van de wethouder op het verhaal van de inspreker. Daar zijn we nog benieuwd naar.

01:25:31

Voorzitter: Dan heb ik er nog twee over. Mevrouw Armut was net even eerder dan u, mevrouw Matz. Mevrouw Armut.

01:25:38

Mevrouw Armut: Dank, voorzitter. Misschien hoeft ChristenUnie straks niet, want CDA is ChristenUnie. Voorzitter, het is mooi dat de gemeente creatief nadenkt over het ecologisch inrichten van de ruimte. Bijvoorbeeld het verbeteren van de dijken, bermen, oevers, spoor, enzovoort. Ik wilde met iets positiefs beginnen. Het is niet voor niets dat er in de reactie van bijvoorbeeld LTO-noord, maar ook van individuele boeren die zich bij ons melden, veel zorgen naar voren komen. Boeren hebben de afgelopen jaren veel op hun dak gekregen. Vanuit Brussel, Vanuit Den Haag. Veel taken liggen bij de provincie en het Rijk. Het is hier al heel veel aan bod gekomen. Dat wordt ook niet voor niets benoemd in dit stuk. De zorg leeft bij boeren dat dit weer van alles van ze gaat vragen. We hopen dat het college bij de verdere uitwerking van concrete plannen vanaf het begin af aan de agrarische sector goed betreft. De reactie van de agrarische sector zegt het al. Er wordt te veel vanuit de stad geredeneerd. Bijvoorbeeld de lokale producten verkopen. Het is mooi om de verbinding te zoeken tussen stad en ommeland met streekproducten. Het is echter onrealistisch om te denken dat boeren opeens andere gewassen kunnen krijgen. Voor sommige producten is de grond hier nou eenmaal minder geschikt. En een winkel vol vlees en zuivel wil deze coalitie volgens mij ook niet. Bovendien is het niet zo alsof onze boeren in het landelijk gebied alleen aan de stad te leveren hebben.

01:26:58

Mevrouw Armut: Dat wij hier op het stadhuis bepalen dat we voortaan onze eiwitten uit plantaardig voedsel willen halen, biedt nul economisch perspectief voor boeren in onze gemeente. Totaal onduidelijk blijft wat het financiële plaatje is. Dan sluit ik me aan bij de Partij van de Arbeid. Wat gaan deze plannen kosten in de uitvoering? Welke potjes worden daarvoor daadwerkelijk toegekend?

01:27:22

Voorzitter: Mevrouw Poelstra.

01:27:22

Mevrouw Poelstra: Ik ben benieuwd wat het CDA dan denkt. U zegt: nul perspectief, als we het alleen hebben over producten die voor de eiwittransitie kunnen worden gecultiveerd. Wat denkt u dan bijvoorbeeld van bedrijven zoals Avebe, die heel veel mogelijkheden zien? Er zijn gewassen zoals hennep, veldbonen, lupine die hier heel goed kunnen gedijen en waar we flinke stappen mee kunnen maken.

01:27:52

Mevrouw Armut: Voorzitter, dat is prachtig, maar dat is Allemaal niet door de gemeente uitgevoerd. Dat is heel mooi dat dat gebeurt, maar dat komt niet door deze agenda. Mijn slotzin. Dit stuk lijkt te veel op een weergave van de idealen van deze coalitie. De directe link met boeren en hun belangen is niet vindbaar. Waarschijnlijk omdat we daarin als gemeente weinig tot niets concreets kunnen.

01:28:16

Voorzitter: Tot slot, mevrouw Matz.

01:28:20

Mevrouw Matz: Dank u wel. Mijn fractie ziet in deze landelijke agenda een goede aanzet om als gemeente de handschoen op te pakken. Juist in een tijd dat het landelijk stroef loopt. Tegelijkertijd is het lastig, omdat we over veel dingen niet gaan. Het doet me een beetje denken aan die dichtregel van Elsschot. "Tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren." Tegelijkertijd is het logisch dat het document zo'n grote scoop heeft, want we kunnen onze beleidskeuzes niet los zien van wat er op landelijk en internationaal niveau speelt. En de klimaatverandering raakt alles. Door de brede insteek wordt er recht aangedaan dat de verschillende opgaven ook echt samenhangen. Het nadeel, dat heeft de wethouder zelf aangegeven, is dat het op veel punten nog niet concreet is. Het gaat over verkennen, verder uitzoeken, verbinden. Wij pleiten dan ook voor aanscherping, maar die komt hopelijk in de uitvoeringsagenda. Om dit duidelijk te krijgen, moeten we een en ander beter in beeld krijgen. Dus het is echt hoog tijd dat die gemeentelijke ecologische structuur er komt. Om een beter beeld te krijgen van de volle breedte van de situatie. Het is al gezegd, dus ik houd het kort. In de nota wordt vooral vanuit de stad naar het landelijk gebied gekeken. Wat ons betreft mag er meer waarde aandacht zijn voor de waarde van het landelijk gebied zelf. Dus wij juichen die landschapsbiografie toe. Als aanvulling daarop zou ook gedacht kunnen worden aan een verkenning die zich meer richt op de waarde van het landelijk gebied voor de mensen die daar wonen en werken.

01:29:59

Mevrouw Matz: Ga aan de keukentafel met mensen in gesprek over wat de waarde van het landelijke gebied is of, zoals zij het noemen, thuis. Laat niet alleen het grote verhaal zien, maar juist ook de kleine verhalen. De bijdrage van mevrouw Schenk zonet, dank daarvoor, liet ook zien dat er vanuit de inwoners behoefte is om mee te denken. Mijn fractie pleit voor aandacht voor de psychische nood van agrariërs, met oog voor de individuen en de gemeenschappen die daaromheen staan. Het gaat om hun levenswerk dat vaak generaties lang overgedragen is. Goed dat de wethouder die mening deelt. Laten we dat in de uitvoering meenemen. Tot slot willen we onze waardering uitspreken voor het feit dat de reacties van provincie, Waterschappen, agrarische sector en natuurorganisaties zo duidelijk naar voren worden gebracht in het document. Die transparantie helpt ons in onze controlerende taak. En het versterkt het vertrouwen. Dat is nodig in een tijd waarin we voor zulke grote uitdagingen staan, die de slagkracht van één overheidslaag of organisatie ver te boven gaan.

01:31:05

Voorzitter: Dan hebben wij de tweede ronde gehad. Dat betekent dat wethouder nu nog de kans krijgt om te reflecteren op deze discussie en vragen te beantwoorden die ze nog heeft gekregen. Dan gaan we naar de concluderende fase toe. U heeft ongeveer 10 minuten.

01:31:31

Mevrouw De Wrede: Dank u wel, voorzitter. Ik ga het rijtje langs. Dan begin ik met de Partij voor de Dieren. Wilt u in het vervolg bij het verder uitvoeren van de onderwerpen die hierin zijn genoemd, alle natuurorganisaties en de Stichting Landelijk Gebied de gelegenheid bieden om mee te denken? Natuurlijk doen wij dat. Bij de verdere concretere uitwerkingen van deze kadernota dan is er volop de

gelegenheid voor participatie. En het is juist de bedoeling om dingen samen met inwoners en agrariërs op te zetten, vorm te geven. Ik wil beginnen met dankzegging voor de vele woorden van vertrouwen en instemming met de agenda. Daar ben ik blij mee. Ik geloof dat er over het algemeen in grote lijnen waardering is voor het feit dat dit document is opgesteld. Ook al is het niet overal helemaal naar uw zin. En er is een uitzondering. Dat was de heer Heiner van de VVD. Die vond dat het niet hoeft te worden opgesteld. Die vond het nergens voor nodig. Daar kan ik een aantal dingen over zeggen. Voor sommige dingen ben je niet wettelijk verantwoordelijk, maar die zijn toch essentieel voor de gemeente. Ik noem alleen maar drinkwater. In de Drentsche Aa. Daar zijn we mee bezig zijn. Daar zijn we bij betrokken. Daar maken we beleid op. Waar we in gesprek zijn met partners. En voor dit college kwam, was dat niet het geval. Dat is een onderdeel van het landelijk gebied dat essentieel is voor deze stad. Daarnaast is het zo dat er een transitie, niet helemaal. Excuses, voorzitter, dat ik toch even inga op deze vraag. Drentsche Aa is ook 10 procent gemeente Groningen. Vroeger Haren. Dat zou u toch eigenlijk moeten weten, mevrouw.

01:33:48

Mevrouw Blauw: Ik gaf aan dat het ook provincie Drenthe is. Het is niet alleen Groningen die over het drinkwater gaat.

01:33:56

Mevrouw De Wrede: Nee, zeker niet, maar het is wel heel essentieel voor de inwoners van de gemeente Groningen. En voor de provincie Groningen. Dus dat is wel iets waar we ons echt mee bezig moeten houden. Daarnaast speelt op dit moment de transitie landelijk gebied. Waarin agrariërs, de natuurorganisaties, de Waterschappen en de gemeentes in gesprek zijn. Samen met de provincies. Waarbij de gemeentes input moeten hebben voor die gebiedsprocessen. Daarom is deze agenda landelijk gebied belangrijk, want die benoemt wat wij belangrijk vinden in dat landelijk gebied. Zoals biodiversiteit, maar ook een goede boterham voor de boeren. Het winkeltje gaan wij niet doen. Dat zou een soort faciliteren kunnen zijn van lokale producten. Juist ook weer om dat bedrijfsmodel van boeren te stimuleren. U vindt dat niets voor de overheid en dat dat aan de markt moet worden overgelaten. Er was net een interessante discussie over. In de afgelopen tientallen jaren is er meer sprake geweest van rechts en links georiënteerd beleid. Er is veel ruimte geweest voor de markt om zijn gang te gaan. Dat heeft ertoe geleid dat al die zaken die mevrouw Folkerts aanstipte zijn gebeurd. Vervuiling, et cetera. En ook dat zes op de zeven boerenbedrijven zijn verdwenen en er steeds meer sprake is van schaalvergroting. Wat toch heel bijzonder is. In het politieke debat lijkt het alsof links de vijand is van de boer. In werkelijkheid is rechts de vijand van de boer door alle ruimte te geven voor schaalvergroting.

01:35:42

Voorzitter: Ik denk dat mijnheer Heiner hier een vraag over heeft.

01:35:47

De heer Heiner: Ja, voorzitter. Ik weet niet of dat laatste thuishoort in dit debat. Ik wil op iets anders ingaan. Dat gaat over het winkeltje. De wethouder aan dat dat ervoor zorgt dat er een bedrijfsmodel komt voor boeren, zodat zij lokale producten kunnen verkopen. Ik heb het idee dat we dan een soort supermarkt krijgen, zodat boeren dan

iets gaan maken wat wij daarin willen. Dat is toch veel te rooskleurig? Zo werkt het toch niet? Wat gaat dat niet kosten?

01:36:13

Voorzitter: De wethouder.

01:36:22

Mevrouw De Wrede: U zegt dat dat veel te rooskleurig is. Ik weet niet of dat zo is. Bij de Jumbo ziet u bijvoorbeeld duidelijk dat daar aandacht voor lokale producten wordt gevraagd. De Jumbo noemt dat de helden van de Maripaan. Die proberen dus wel lokale agrariërs voor het voetlicht te halen. En het zijn niet alleen agrariërs, maar lokale producenten. Iets dergelijks zou ik mij ook kunnen voorstellen dat wij doen, omdat wij het belangrijk vinden dat de banden tussen de stad en het ommeland weer worden aangehaald. En ook dat wij een actieve rol spelen in dat economisch perspectief van de agrariërs. En ik vind het teleurstellend dat de VVD niet is geïnteresseerd in dat economisch perspectief voor boeren. En toch heel erg de kant lijkt te kiezen van wat de SP net mooi schetste, die hele grote bedrijven die boven dat platteland en die gezinsbedrijven hangen.

01:37:26

Voorzitter: Mijnheer Heiner.

01:37:26

De heer Heiner: Voorzitter, nu worden mij wel woorden in de mond gelegd dat ik voor het grote bedrijfsleven kies. Ik zeg alleen dat ik het onzin vind dat we als gemeente een winkel gaan oprichten. Dat is gewoon niet aan ons. Hartstikke goed dat de Jumbo dat doet. Hartstikke goed, dat de Albert Hein dat doet. Hoeven we als gemeente niet te doen. We moeten niet de concurrent van de ondernemer op de markt worden. Dat slaat toch helemaal nergens op, wethouder.

01:37:46

Voorzitter: Heel kort.

01:37:49

Mevrouw De Wrede: Het is niet de bedoeling om concurrent te zijn. Het is alleen de bedoeling om lokale agrariërs te stimuleren en voor hen een economisch perspectief te creëren, voor zover dat wenselijk zou kunnen zijn. Die plannen voor dat winkeltje zijn nog in concept. Dat kan nog andere vormen krijgen. Dus wat dat betreft hebben we daar al te lang over doorgesproken. Als u zegt dat dat niet aan een overheid is, dan denk ik daar heel anders over. De geschiedenis laat zien dat de markt in ieder geval niet de vriend is geweest van de boeren. En dat wij die agrariër juist op heel veel verschillende manieren een helpende hand moeten toesteken. Om ervoor te zorgen dat niet alle kleine of middelgrote agrariërs uit het platteland verdwijnen en dat daar alle vitaliteit weggaat.

01:38:42

Voorzitter: Helder. Mevrouw Sloot.

01:38:43

Mevrouw Sloot: Voorzitter, dan wil ik de wethouder zeggen dat het ontzettend jammer is dat ze niet in ieder geval met een aantal van de boeren, zoals toegezegd in oktober, heeft gesproken. Waaronder een aantal die echt prijzen hebben

gewonnen qua innovativiteit en duurzaamheid. In die omgeving van die boeren zijn die winkeltjes er al. En daar kunnen we heerlijke groente en heerlijk vlees vers kopen.

01:39:11

Voorzitter: Ik heb begrepen dat de wethouder op het punt van overleg met de boeren wel voldoende helder antwoord heeft gegeven. U vervolgt uw betoog.

01:39:27

Mevrouw De Wrede: Verstaat u mij nu wel? Het zou mooi zijn als wij hier in hartje stad konden laten zien wat die ommelanden, wat die agrariërs om ons heen voor prachtige producten te bieden hebben. Ik kan me voorstellen dat dat wel degelijk heel aantrekkelijk zou kunnen zijn. Eiwittransitie is een gemeentelijke taak geworden. Valt onder volksgezondheid. Hebben wij als gemeente iets over te zeggen. Nieuwe wetenschappelijke onderzoeken. De gezondheidsraad kwam onlangs met een wetenschappelijk rapport, een gezonde eiwittransitie. En de grote consumptie van dierlijke producten is vaak niet gezond en is nu onderdeel van beleid op het gebied van volksgezondheid. Wat wel degelijk gemeentelijk beleid is. Mevrouw Blauw zei dat dit ten koste van de boeren gaat. Het tegendeel is het geval. Ik denk dat daar genoeg over is gezegd. En zetten we niet te veel in op biodiversiteit? Dat is juist voor die voedselproductie belangrijk, voor die toekomstige voedselzekerheid. Wij hebben insecten nodig voor de bestuiving van niet alleen plantjes of bloemetjes en struikjes, maar juist ook voor landbouwgewassen. De verdere afname van de biodiversiteit is een ontzettend groot probleem dat juist ook heel veel geld gaat kosten. U kunt zich daar wel eens in verdiepen. Verschillende banken of in ieder geval er is één bank of een instantie die daar een groot, gezaghebbend rapport over heeft uitgebracht. Enkele jaren geleden. Waarin de gigantische kosten werden geschetst van een verdere afname van die biodiversiteit.

01:41:17

Mevrouw De Wrede: Extra CO2 zou zorgen voor extra plantengroei. Zeker, bramen en brandnetels. En juiste die belangrijke, kleine bloemetjes worden daarmee overheerst. Even kijken. Ik ga verder. D66, het is wel wat stadsgericht, zei u. Misschien heeft u daar gelijk in. Ik snap wel dat u dat zo voelt. Het is ook wel de bedoeling geweest van deze nota om alvast een aanzet te geven en te laten zien hoezeer stad en ommeland aan elkaar verknocht zijn, met elkaar te maken hebben. Zeker vroeger met betrekking tot voedselproductie, maar ook met betrekking tot het houden van droge voeten. Vandaar die foto met de ommelanden. Die intrinsieke waarde van het landschap is voor ons enorm belangrijk. Vandaar ook die landschapsbiografie. Dat is zeker iets dat wij koesteren. En met betrekking tot de voormalige gemeente Haren zijn we ook in gesprek over een verlenging van dat landschapscovenant in Gorecht. Dat is een prachtig gebied.

01:42:24

Voorzitter: Ik wil u aanmoedigen om vooral op die concrete vragen richting het college in te gaan. Anders gaat u ruimschoots over uw tijd.

01:42:34

Mevrouw De Wrede: Ik zal proberen om het kort te houden, voorzitter. De SP zei: meer boeren. Daar sluiten wij ons helemaal bij aan. De Partij van de Arbeid vroeg een aantal dingen. U zei dat boeren wel heel laat in dat rijtje van dat perspectief

staan. Misschien heeft u daar gelijk in. Daar is niet doelbewust over nagedacht. U heeft gelijk dat er zeker perspectief moet komen voor boeren en dat de problemen in die sector hartstikke groot zijn. De dorpen, onderdeel van het landelijk gebied, staan hier inderdaad niet expliciet in. Wel meer in gebiedsgericht werken en dergelijke. De dorpsagenda's. Het gaat hier meer om thema's op dat landelijk gebied die heel belangrijk voor ons zijn. Ik kan me uw opmerking voorstellen. Student en Stad vroeg om een concrete toezegging om ook met inwoners en agrariërs in gesprek te gaan. Die krijgt u zeker. Dat zijn wij van plan met de uitwerking van deze nota. Mevrouw Folkerts GroenLinks: ga nou eens aan de slag met die GES. Dat heeft mij ook gefrustreerd in de afgelopen tijd. Het duurt allemaal enorm lang. Dat is ook waar. Daar heeft u gelijk in. Ik kan u wel verzekeren dat ik weet dat daar nu heel goed aan gewerkt wordt. Dat daar heel grondig aan gewerkt wordt. We worden mooie documenten opgesteld, maar wij zijn ook vanuit onze ambtelijke organisatie bezig. Met deze agenda landelijk gebied zijn wij naar buiten gaan staan. We kijken we er op dat landelijk gebied gebeurt. Wat speelt daar? En de organisatie is nu heel anders ingericht. De GES het duurt lang, maar dat moet ook geborgd worden in die Omgevingsvisie.

01:44:28

Mevrouw De Wrede: Op het moment dat er aan het Zuiderdiep niets bekend is over de GES en er worden ruimtelijke plannen gemaakt, dan hebben we niets aan een papieren document. Dus dat zijn allemaal trajecten die naast elkaar plaatsvinden. Daardoor t lijkt het alsof er niets gebeurt, maar het tegendeel is waar. Het duurt wel lang. Ik ben er bijna. Was er een interruptie?

01:44:55

Voorzitter: Nee, ik wilde u verder aanmoedigen.

01:44:57

Mevrouw De Wrede: Partij voor het noorden: wilt u reageren op de inspreker? Water en bodemsturend is een heel belangrijk thema dat nu speelt op het platteland. Daarin de Hondsrug zeker meegenomen. En de problemen zijn daar groot. Dat is bekend. Water en verdroging van natuur is ook een van de zaken die worden meegenomen in die gebiedsprocessen van die transitie landelijk gebied. Dus komt daar aan de orde. Wij zitten in vier van die gebiedsprocessen. Het zijn er zeven in de provincie Groningen. En in die gebiedsprocessen zijn wij als gemeente ambtelijk en bestuurlijk vertegenwoordigd. Deze dingen zijn een onderlegger die wij meegeven in die gebiedsprocessen. Ten aanzien van mevrouw Armut, CDA. Die financiën zijn geborgd. De GES, de landschapsbiografie. Dit gaat geen handenvol geld kosten. Wat we kunnen doen en wat ook de bedoeling is, is dat we ketensamenwerkingen in gang zetten. En dat we projecten gaan schrijven. Dat kan gewoon met de ambtelijke kracht die wij nu hebben georganiseerd. En we proberen om subsidies te krijgen binnen Europa, binnen het MPG. Gebaseerd op de zaken die we hierin hebben vermeld. En dan kwam opeens Elsschot; "Tussen droom en daad, staan wetten en praktische bezwaren." Een schitterend gedicht. Dat ging over een buitengewoon triest onderwerp. De potentiële moord op de echtgenote. In deze agenda landelijk gebied is het juist de bedoeling om te kijken naar een nieuw leven voor een platteland dat gedeeltelijk op sterven na dood is. Dus wat dat betreft zou ik toch

willen zeggen: dat gedicht was hier niet op zijn plek, hoe mooi ook. En volgens mij kan ik daarmee afsluiten.

01:47:05

Voorzitter: Is er nog iets blijven liggen, wat nog aan de orde gesteld moet worden? Nee, blijkbaar niet. Behalve over hoe we verder gaan met deze brief van het college. U kent de drill. Was er nog iemand van u van plan om hier iets mee te gaan doen in de vorm van een motie of iets dergelijks? Mevrouw Blauw wil dat. Waar zou dat over moeten gaan? Kunt u een richting aangeven? Vrij fundamenteel over deze agenda, begrijp ik. En mevrouw Sloot?

01:47:49

Mevrouw Sloot: Mevrouw Sloot gaat met haar fractie overleggen, om te kijken of er een motie vreemd kan. En die motie vreemd zal dan over iets met de boeren zijn.

01:48:01

Voorzitter: Iets met de boeren.

01:48:01

Mevrouw Blauw: Hoe, daar wil ik met de boeren over praten. Dat doe ik namelijk wel regelmatig.

01:48:01

Voorzitter: Een motie over de boeren. Mevrouw Blauw overlegt over de kwestie van de nota als zodanig, als ik het goed begrijp. Mijnheer Heiner?

01:48:20

De heer Heiner: Voorzitter, ik twijfel nog. Wellicht dat ik een motie indien om te stoppen met de eiwittransitie. Ik weet niet hoeveel kans het maakt. Dus dat ga ik in overweging nemen.

01:48:33

Voorzitter: U gaat daar persoonlijk mee stoppen?

01:48:34

De heer Heiner: Nee, ik laat het liever aan het bedrijfsleven over, voorzitter.

01:48:39

Voorzitter: Mevrouw Folkerts.

01:48:44

Mevrouw Folkerts: Ik ga ook met mijn fractie overleggen of die planning van de GES per motie versneld moet worden.

01:48:48

Voorzitter: Helder. Dat zijn er nogal wat. U weet hoe dat gaat. Dat gaat inderdaad bij moties vreemd. Dan weten we ongeveer waar we op afstevenen tegen die tijd. Ik dank u allemaal voor uw bijdragen en ik wens u een fijne avond.